Sifatli ta’lim – yorqin kelajak

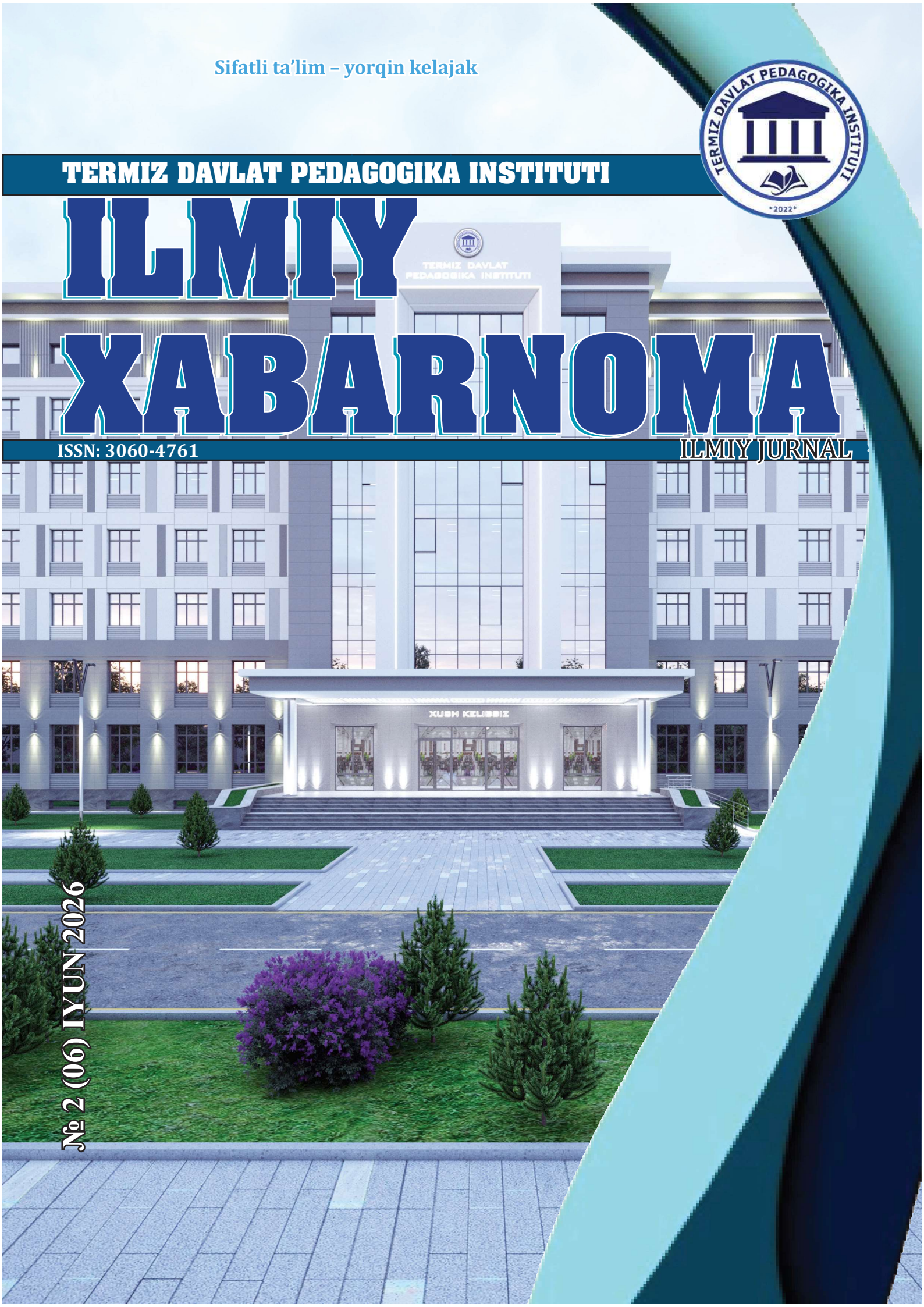
TERMIZ DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

ILMIY XABARNOMA

ISSN: 3060-4761

ILMIY JURNAL

№ 2 (06) IYUN 2026

SIFATLI TA'LIM – YORQIN KELAJAK

ISSN: 3060-4761

TerDPI ILMIY XABARNOMASI / SCIENTIFIC BULLETIN OF THE TerSPI / НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК ТерГПИ

TERMIZ DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
ILMIY XABARNOMASI

SCIENTIFIC BULLETIN OF TERMEZ STATE
PEDAGOGICAL INSTITUTE

НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК ТЕРМЕЗСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА

TERDPI ILMIY XABARNOMASI

2026/ № 2

O'zR OAK ning 2025-yil 24-sentabrdagi
375/5-sonli qarori bilan milliy ilmiy nashrlar
ro'yxatiga kiritilgan

Termiz – 2026

ISSN: 3060-4761

Muassis:
Termiz davlat pedagogika instituti

TERMIZ DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI ILMIY XABARNOMASI

ILMIY-USLUBIY JURNAL
Jurnal bir yilda bosma va elektron (o'zbek, rus, ingliz tillarida) shaklda chop etiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2024-yil 6-iyundagi № 303723-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Matnlarda foydalanilgan manba, ko'chirma, mazmun va ma'lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgar. Jurnaldan ko'chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 12.06.2026
Qog'oz bichimi: 70x85
Bosma tabog'i: 26,25
Ofset bosma. Ofset qog'ozi.
Adadi: 100 nusxa
Bahosi kelishilgan narxda.
Buyurtma: 174
Tahririyat manzili: Termiz tumani "Yangiobod" MFY, At-Termiziy ko'chasi 1-A uy.
"TerDU bosmaxonasi"da chop etildi.
Bosmaxona manzili: Termiz shahri, A.Navoiy ko'chasi, 42 uy.

BOSH MUHARRIR:
Xasanov Azizbek, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Kuldasheva Shaxnoza, kimyo fanlari doktori (DSc), professor

TEXNIK MUHARRIR:
Qurbanov Abdimalik, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

MAS'UL KOTIB:
To'rayev Ro'ziboy, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

TAHRIR HAY'AT A'ZOLARI:
Bernd Müller-Jacquier,f.f.d, professor (Germaniya)
Ponomaryova Lyudmila, p.f.d, professor (Rossiya)
Gerasyov Aleksandr, p.f.d, professor (Rossiya)
Buligina Yelena, f..f.d, professor (Rossiya)
Eshmetov Izzat, t.f.d, professor (O'zbekiston)
Abdikamalova Aziza, k.f.d, professor (O'zbekiston)
Salixanova Dilnoza, t.f.d, professor (O'zbekiston)
Jumaeva Dilnoza, t.f.d, professor (O'zbekiston)
Sagdullayeva Dilafruz, t.f.d, professor (O'zbekiston)
Turamuratov Ulug'bek, PhD, dotsent (O'zbekiston)
Norbo'tayev Xo'shboq, p.f.d,(DSc) professor (O'zbekiston)
To'rayev Rasul, f.m.f.n, professor (O'zbekiston)
Shamuratova Nagima, q.x.f.d. (DSc), professor (O'zbekiston)
Saidov Chorixon, f.m.f.d, professor (O'zbekiston)
Bozorov Lutfulla, k.f.d., (DSc) (O'zbekiston)
Mahmudov Yusup, p.f.d, professor (O'zbekiston)
Xudoyqulov Xol, p.f.d, professor (O'zbekiston)
Alimov Parda, f.f.d, professor (O'zbekiston)
Xoliqnazarov Begali, b.f.n, dotsent (O'zbekiston)
Qodirov Baxtiyor, PhD, dotsent (O'zbekiston)
Tojiyev Panji, t.f.d,(DSc), dotsent (O'zbekiston)
Qosimov Shavkat, PhD, professor (O'zbekiston)
Saidaxmatov Sharifbek, t.f.f.d., PhD,dotsent (O'zbekiston)
Xudoyberdiyev Shuxrat, PhD,dotsent (O'zbekiston)
Umarov Aziz, PhD (O'zbekiston)
Abduraxmonov Eldor, k.f.d, ,(DSc), professor (O'zbekiston)
Shabbazova Dilfuza, PhD, dotsent (O'zbekiston)
Nuritdinova Xurshida, PhD (O'zbekiston)
Quvvatova Mohira, PhD (O'zbekiston)
Mardonova Lobar, PhD, dotsent (O'zbekiston)
Nurmatov Norqobil, q.x.f.d, (DSc), professor (O'zbekiston)
Ismailov Botir, PhD, (O'zbekiston)
Sattorov Sardor, PhD (O'zbekiston)
Allamuradov Anvar, PhD, dotsent (O'zbekiston)
Kabilova Sayyora, PhD (O'zbekiston)
Ismailov Murodulla, PhD, dotsent (O'zbekiston)
Eshmuradov Olmosbek, PhD,dotsent (O'zbekiston)
Isayev Oybek, Phd (O'zbekiston)
Norliyev Rustam, f.f.n, dotsent (O'zbekiston)
Berdiyeva Muhabbat, Phd, professor (O'zbekiston)
Shirnazarova Zamira, Phd,dotsent (O'zbekiston)
Narbasheva Mexri, p.f.n, professor (O'zbekiston)
Kuzimurotova Dinara, Tahririy-nashriyot bo'limi muharriri (O'zbekiston)

ISSN: 3060-4761

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Хасанов Азизбек, доктор педагогических наук (DSc), профессор.

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:
Кулдашева Шахноза, доктор химических наук (DSc), профессор

ТЕХНИЧЕСКИЙ РЕДАКТОР:
Курбанов Абдималик, доктор философии по техническим наукам (PhD)

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:
Тураев Рузибой, доктор философии по педагогическим наукам (PhD)

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:
Бернд Мюллер-Жакье, д.ф.н., профессор (Германия)
Пономарева Людмила, д.п.н., профессор (Россия)
Герасёв Александр, д.п.н., профессор (Россия)
Булыгина Елена, д.ф.н., профессор (Россия)
Эшметов Иззат, д.т.н, профессор (Узбекистан)
Абдикамалова Азиза, д.к.н., профессор (Узбекистан)
Салиханова Дильноза, д.т.н, профессор (Узбекистан)
Джумаева Дильноза, д.т.н, профессор (Узбекистан)
Сагдуллаева Дилафруз, д.т.н, профессор (Узбекистан)
Турамурадов Улугбек, д.ф.п.н, доцент (Узбекистан)
Норбутаев Хушбок, д.п.н, профессор (Узбекистан)
Тураев Расул, к.ф.м.н, профессор (Узбекистан)
Шамуратова Нагима, д.с.н, профессор (Узбекистан)
Саидов Чорихон, д.ф.м.н, профессор (Узбекистан)
Бозоров Лутфулла, д.т.н. (Узбекистан)
Махмудов Юсуп, д.п.н, профессор (Узбекистан)
Худойкулов Хол, д.п.н, профессор (Узбекистан)
Алимов Парда, ф.ф.н, профессор (Узбекистан)
Халикназаров Бегали, к.б.н, доцент (Узбекистан)
Кодиров Бахтиёр, д.ф.п.н, доцент (Узбекистан)
Таджиев Панджи, д.т.н., доцент (Узбекистан)
Касимов Шавкат, д.ф.п.н, профессор (Узбекистан)
Саидахматов Шарифбек, д.ф.и.н, доцент (Узбекистан)
Худойбердиев Шухрат, д.ф.п.н, доцент (Узбекистан)
Умаров Азиз, д.ф.п.н, (Узбекистан)
Абдурахманов Эльдор, д.х.н., профессор (Узбекистан)
Шаббазова Дилфуза, д.ф.п.н, доцент (Узбекистан)
Нуритдинова Хуршида, д.ф.п.н (Узбекистан)
Кувватова Махира, д.ф.п.н (Узбекистан)
Мардонова Лобар, д.ф.ф.н, доцент (Узбекистан)
Нурматов Норкабил, д.с.н., профессор (Узбекистан)
Исмаилов Ботир, д.ф.п.н (Узбекистан)
Сатторов Сардор, д.ф.п.н (Узбекистан)
Алламурадов Анвар, д.ф.п.н. доцент (Узбекистан)
Кабилова Сайёра, д.ф.ф.н, (Узбекистан)
Исмаилов Муродулла, д.ф.п.н, доцент (Узбекистан)
Эшмурадов Олмосбек, д.ф.п.н, доцент (Узбекистан)
Исаев Ойбек, д.ф.и.н (Узбекистан)
Норлиев Рустам, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бердиева Мухаббат, д.ф.п.н, профессор (Узбекистан)
Ширназарова Замира, д.ф.ф.н, доцент (Узбекистан)
Нарбашева Мехри, к.п.н. профессор (Узбекистан)
Кузимуротова Динара, редактор редакционно-издательского отдела, (Узбекистан).

Основатель:
Термезский государственный педагогический институт

НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК ТЕРМЕЗСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА

Журнал издается в печатном и электронном виде (на узбекском, русском, английском языках) в течение одного года.

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан свидетельством № 303723 от 6 июня 2024 года.

Авторы несут ответственность за достоверность источников, выдержек, содержания и информации, используемых в текстах. При копировании из журнала необходимо указывать источник.

Разрешение получено: 12.06.2026.
Размер бумаги: 70x85.
Печатная форма: 26,25.
Офсетная печать.
Офсетная бумага.
Количество: 100 экз.
Цена указана по договорённой цене.
Заказ: 174
Адрес редакции: Термезский район, «Янгиабад» МФМ, улица Ат-Термизи, дом 1-А.
Отпечатано в типографии «ТерГУ».
Адрес типографии: город Термез,улица А.Навоий, дом 42.

ISSN: 3060-4761

Founder:
Termiz State Pedagogical Institute

SCIENTIFIC BULLETIN OF TERMEZ STATE PEDAGOGICAL INSTITUTE

SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL

The magazine is published in printed and electronic form (in Uzbek, Russian, English) in one year.

Registered by the Information and Mass Communications Agency under the Presidential Administration of the Republic of Uzbekistan with certificate No. 303723 dated June 6, 2024.

The authors are responsible for the accuracy of the sources, excerpts, content and information used in the texts. When copying from a journal, the source must be noted.

Permission to print: 12.03.2026
Paper size: 70x85
Printing plate: 26.25
Offset printing.
Offset paper.
Quantity: 100 copies
Price at the agreed price.
Order: 174
Editorial address: Termez district, «Yangiabad» MCK, At-Termiziy street, 1-A.
Printed at the "TerSU printing house". Address: Termez city, A.Navoiy street, 42.

THE EDITOR-IN-CHIEF:
Xasanov Azizbek, Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Kuldasheva Shakhnoza, Doctor of Chemical Sciences (DSc), Professor

TECHNICAL EDITOR:
Qurbanov Abdimalik, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences

RESPONSIBLE SECRETARY:
Turaev Ruziboy, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:
Bernd Müller-Jacquier, Doctor of Philological Sciences, Professor (Germany)
Ponomaryova Lyudmila, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Russia)
Gerasyov Aleksandr, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Russia)
Buligina Yelena, Doctor of Philological Sciences, Professor (Russia)
Eshmetov Izzat, Doctor of Technical Sciences, Professor (Uzbekistan)
Abdikamalova Aziza, Doctor of Chemical Sciences, Professor (Uzbekistan)
Salikhanova Dilnoza, Doctor of Technical Sciences, Professor (Uzbekistan)
Jumaeva Dilnoza, Doctor of Technical Sciences, Professor (Uzbekistan)
Sagdullayeva Dilafruz, Doctor of Technical Sciences, Professor (Uzbekistan)
To'ramuratov Ulug'bek, PhD, Associate Professor (Uzbekistan)
Norbo'tayev Xo'shboq, Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Prof. (Uzbekistan)
To'rayev Rasul, Candidate of Physical and Mathematical Sciences, Prof. (Uzbekistan)
Shamuratova Nagima, Doctor of Agricultural Sciences (DSc), Prof. (Uzbekistan)
Saidov Chorikhon, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Prof. (Uzbekistan)
Bozorov Lutfulla, Doctor of Technical Sciences (DSc), (Uzbekistan)
Mahmudov Yusup, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Uzbekistan)
Khudoyqulov Khol, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Uzbekistan)
Parda Alimov, Candidate of Philological Sciences, Professor (Uzbekistan)
Xoliqnazarov Begali, Candidate of Biological Sciences, Associate Professor, (Uzbekistan)
Qodirov Baxtiyor, PhD, Associate Professor (Uzbekistan)
Tojiyev Panji, Doctor of Technical Sciences (DSc), Associate Professor (Uzbekistan)
Qosimov Shavkat, PhD, Professor (Uzbekistan)
Saidakhmatov Sharifbek, PhD, Associate Professor (Uzbekistan)
Khudoyberdiyev Shuxrat, PhD (Uzbekistan)
Umarov Aziz, PhD (Uzbekistan)
Abduraxmonov Eldor, Doctor of Chemical Sciences, Professor (Uzbekistan)
Shabbazova Dilfuza, PhD, Associate Professor (Uzbekistan)
Nuritdinova Khurshida, PhD (Uzbekistan)
Quvvatova Mohira, PhD (Uzbekistan)
Mardonova Lobar, PhD, Associate Professor (Uzbekistan)
Nurmatov Norqobil, Doctor of Agricultural Sciences (DSc), Profess. (Uzbekistan)
Ismailov Botir, PhD (Uzbekistan)
Sattorov Sardor, PhD (Uzbekistan)
Allamuradov Anvar, PhD, Associate Professor (Uzbekistan)
Kabilova Sayyora, PhD, (Uzbekistan)
Ismailov Murodulla, PhD, Associate Professor (Uzbekistan)
Eshmuradov Olmosbek, PhD, Associate Professor (Uzbekistan)
Isayev Oybek, PhD (Uzbekistan)
Norliyev Rustam, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor (Uzbekistan)
Berdiyeva Muhabbat, PhD, Professor (Uzbekistan)
Shirnazarova Zamira, PhD, Associate Professor (Uzbekistan)
Narbasheva Mexri, Candidate of Psychological Sciences, Professor (Uzbekistan)
Kuzimurotova Dinara, Editor, Editorial-Publishing Department (Uzbekistan)

ISSN: 3060-4761
TerDPI ILMIY XABARNOMASI / SCIENTIFIC BULLETIN OF THE TerSPI / НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК ТерГПИ

UDK: 784:37:004
ORCID: 0009-0008-2453-5014

NORQOBILOV ASLIDDIN ESHMAMAT O'G'LI
Termiz davlat pedagogika instituti 70110601-Musiqa ta'limi va san'at yo'nalishi 2-kurs magistranti
E-mail: norqobilovasliddin401@gmail.com
CHORIYEV TOHIR RO'ZIQUL O'G'LI
Termiz davlat pedagogika instituti
Musiqa mahorati va madaniyati kafedrasi o'qituvchisi
E-mail: toxirchoriyev3@gmail.com

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TURLI VOKAL JANRLARINI O'RGATISH ORQALI TALABALARNING VOKAL-IJROCHILIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING METODIK ASOSLARI

ANNOTATSIYA: 1. Tadqiqot maqsadi: Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi oliy ta'lim tizimida estrada, opera, maqom va folklor kabi turli vokal yo'nalishlarini o'qitishning nazariy hamda metodik asoslarini aniqlashdan iborat. Shuningdek, ushbu vokal janrlarining talabalarda vokal-ijrochilik kompetensiyasini shakllantirishdagi pedagogik imkoniyatlarini yoritish hamda ularning ta'lim jarayoni samaradorligiga ko'rsatadigan ta'sirini ilmiy jihatdan asoslab berish ko'zda tutilgan.

1.Tadqiqot metodlari: Tadqiqot ishini amalga oshirish jarayonida ilmiy-pedagogik kuzatish, analitik tahlil, sintez, qiyosiy-tipologik yondashuv, tizimli tahlil hamda nazariy va amaliy umumlashtirish metodlari qo'llanildi. Shu bilan birga, turli vokal janrlarining o'ziga xos ijrochilik jihatlari, ularni o'qitish usullari hamda talabalarning vokal texnikasi, musiqiy eshituv qobiliyati va ijrochilik mahoratini rivojlantirishdagi metodik imkoniyatlari har tomonlama o'rganildi.

2.Tadqiqot natijalari: Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, vokal janrlarini izchil va maqsadga yo'naltirilgan holda o'rgatish talabalarning vokal imkoniyatlarini kengaytirish, ovoz diapazonini rivojlantirish, intonatsion aniqligini oshirish hamda badiiy ifoda vositalarini takomillashtirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, mazkur jarayon talabalarning sahnaviy madaniyatini shakllantirish, musiqiy tafakkurini rivojlantirish va mustaqil ijrochilik faoliyatini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Xulosalar: Umuman olganda, oliy ta'lim muassasalarida turli vokal yo'nalishlarini o'qitish talabalarning vokal-ijrochilik kompetensiyasini rivojlantirishda muhim metodik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu yondashuv talabalarning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlash, ijodiy imkoniyatlarini kengaytirish hamda musiqa ta'limi sifatini oshirishda muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

KALIT SO'ZLAR: *vokal ijrochiligi, vokal mahorati, vokal janrlari, estrada xonandaligi, opera ijrochiligi, maqom ijrochiligi, folklor xonandaligi, ijrochilik kompetensiyasi, vokal tayyorgarligi, sahna madaniyati, musiqiy eshituv qobiliyati, badiiy ifodaviylik.*

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ ВОКАЛЬНО-ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ЧЕРЕЗ ОБУЧЕНИЕ РАЗЛИЧНЫМ ВОКАЛЬНЫМ ЖАНРАМ В ВЫСШИХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

АННОТАЦИЯ: 1. Цель исследования: Целью настоящего исследования является определение научно-методических основ обучения различным вокальным жанрам, включая эстрадный, оперный, макомный и фольклорный вокал, в системе высшего образования. Особое внимание уделяется выявлению педагогического потенциала данных направлений в формировании вокально-исполнительской компетентности студентов и научному обоснованию их влияния на результативность образовательного процесса.

2.Методы исследования: В процессе исследования использовались методы научно-педагогического наблюдения, анализа, синтеза, сравнительно-типологического изучения, системного подхода, а также теоретического и практического обобщения. Дополнительно анализировались исполнительские особенности вокальных жанров, методика их преподавания и возможности развития вокальных навыков студентов.

3.Результаты исследования: Полученные данные показали, что последовательное освоение вокальных жанров способствует развитию вокальной техники, расширению диапазона голоса, улучшению интонации и формированию художественной выразительности. Также отмечено повышение сценической культуры и самостоятельности студентов.

Выводы: Таким образом, обучение вокальным жанрам является важным условием совершенствования профессиональной подготовки, развития творческого потенциала и повышения качества музыкального образования студентов.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *вокальное исполнительство, вокальная техника, вокальные жанры, эстрадный вокал, оперный вокал, макомный вокал, фольклорный вокал, исполнительская компетентность, сценическая культура, музыкальный слух.*

SIFATLI TA'LIM – YORQIN KELAJAK
ISSN: 3060-4761
TerDPI ILMIY XABARNOMASI / SCIENTIFIC BULLETIN OF THE TerSPI / НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК ТерГПИ

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR DEVELOPING STUDENTS' VOCAL AND PERFORMANCE COMPETENCE THROUGH TEACHING VARIOUS VOCAL GENRES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

ABSTRACT. 1. Purpose of the study: The purpose of this research is to determine the scientific and methodological foundations of teaching different vocal genres, including pop, opera, maqom, and folk singing, in higher education institutions. Special attention is given to identifying their pedagogical role in developing students' vocal and performance competence and substantiating their influence on the quality of music education.

2.Research methods: The study employed scientific and pedagogical observation, analysis, synthesis, comparative-typological analysis, a systematic approach, and theoretical generalization. Additionally, the specific performance features of vocal genres, their teaching methods, and their role in improving vocal skills were examined.

3.Research results: The findings showed that systematic training in vocal genres enhances vocal technique, broadens vocal range, improves intonation accuracy, and develops artistic expression. It also positively affects stage culture and independent performance abilities.

Conclusions: Thus, teaching vocal genres is an essential methodological factor in improving professional competence, creative abilities, and the overall effectiveness of music education in higher institutions today.

KEYWORDS: *vocal performance, vocal technique, vocal genres, pop vocal, opera vocal, maqom vocal, folk vocal, performance competence, vocal training, stage culture.*

KIRISH. Hozirgi davrda oliy ta'lim tizimini takomillashtirish, o'qitish jarayoniga zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etish hamda bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish muhim ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, musiqa ta'limi yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarning vokal-ijrochilik kompetensiyasini shakllantirish, ularning professional tayyorgarligini mustahkamlash va ijodiy imkoniyatlarini kengaytirish muhim pedagogik vazifa sifatida qaraladi. Bu jarayonda estrada, opera, maqom va folklor kabi turli vokal janrlarini o'rgatish alohida ahamiyat kasb etadi.

Vokal ijrochiligi murakkab ijodiy faoliyat turi bo'lib, u nafaqat vokal texnikasini egallashni, balki musiqiy eshituv, badiiy tafakkur, sahnaviy madaniyat va ijodiy yondashuvni rivojlantirishni ham talab etadi. Turli vokal yo'nalishlarining o'ziga xos uslubiy va texnik jihatlarini o'zlashtirish talabalarning ovoz imkoniyatlarini kengaytirish, ijrochilik mahoratini takomillashtirish hamda badiiy ifodadorligini boyitishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, vokal janrlarining badiiy va estetik xususiyatlarini egallash talabalarning musiqiy dunyoqarashini kengaytirish va kasbiy shakllanishida muhim omil hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi oliy ta'lim muassasalarida turli vokal janrlarini o'rgatish asosida talabalarning vokal-ijrochilik kompetensiyasini rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslarini aniqlash va uning pedagogik samaradorligini asoslashdan iborat.

Tadqiqot vazifalari:

–vokal ta'limining nazariy asoslarini aniqlash;

–vokal janrlarining ijrochilik va metodik xususiyatlarini o'rganish;

–vokal janrlarining talabalarning ijrochilik kompetensiyasini rivojlantirishdagi ahamiyatini tahlil qilish;

–vokal ta'limini takomillashtirishga oid metodik tavsiyalar ishlab chiqish.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR. Vokal ta'limi va musiqa pedagogikasi sohasida olib borilgan ilmiy izlanishlar, asosan, vokal texnikasini shakllantirish jarayonining mexanizmlari, ovoz hosil qilishning fiziologik asoslari, ijrochilik mahoratini rivojlantirish hamda vokal tayyorgarligi metodikasini takomillashtirish masalalariga qaratilgan. Mahalliy va xorijiy tadqiqotlarda vokal apparatining tuzilishi, nafas olish tizimining ishlashi, rezonans jarayoni va artikulyatsiya faoliyatining nazariy asoslari keng yoritilgan. Shu bilan birga, turli vokal yo'nalishlarining o'ziga xos texnik va uslubiy xususiyatlari hamda ularning ijrochilik malakasini shakllantirishdagi o'rni ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Mavjud ilmiy manbalarda vokal mashg'ulotlarini samarali tashkil etish, talabalarning vokal texnikasi va musiqiy eshituv qobiliyatini rivojlantirish, shuningdek, ijrochilik ko'nikmalarini takomillashtirishga qaratilgan turli metodik yondashuvlar tavsiya etilgan. Ayrim tadqiqotlarda estrada, opera, maqom va folklor vokalining ijrochilik xususiyatlari hamda ularning pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Biroq ushbu vokal janrlarini o'zaro uyg'unlashgan holda o'qitish, ularning talabalarning vokal-ijrochilik kompetensiyasini rivojlantirishdagi ahamiyati va kasbiy tayyorgarlikka ta'siri yetarli darajada kompleks o'rganilmagan.

Vokal ta'limi amaliyotida turli vokal janrlarining texnik, uslubiy va badiiy jihatlarini birgalikda o'rgatish talabalarning sahna madaniyatini shakllantirish, ijrochilik mahoratini rivojlantirish va mustaqil ijodiy faoliyatini takomillashtirishda muhim omil hisoblanadi.

Ayniqsa, vokal uslublarini chuqur o'zlashtirish talabalarning vokal imkoniyatlarini kengaytirish, badiiy ifodadorligini boyitish va kasbiy kompetensiyasini shakllantirish uchun zarur shartlardan biri hisoblanadi. Shu bois mazkur yo'nalishda ilmiy asoslangan metodik yondashuvlarni ishlab chiqish dolzarb ilmiy vazifa sifatida e'tirof etiladi.

Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida oliy ta'lim muassasalarida turli vokal janrlarini o'qitish asosida talabalarning vokal-ijrochilik kompetensiyasini rivojlantirishning metodik jihatlarini aniqlash maqsadida bir qator ilmiy metodlardan foydalanildi. Xususan, ilmiy-analitik yondashuv orqali vokal pedagogikasining nazariy asoslari, shuningdek, estrada, opera, maqom va folklor vokalining o'ziga xos ijrochilik xususiyatlari chuqur o'rganildi. Ushbu metod yordamida mazkur vokal yo'nalishlariga asoslangan mashg'ulotlarning pedagogik imkoniyatlari hamda ularning talabalarning vokal texnikasi va ijrochilik malakasini rivojlantirishdagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilindi.

Qiyosiy-tipologik metod asosida turli vokal janrlariga oid o'quv mashg'ulotlari o'zaro taqqoslandi va ularning talabalarda ijrochilik kompetensiyasini shakllantirishdagi samaradorligi baholandi. Ayniqsa, har bir vokal janrining texnik, uslubiy va badiiy jihatlari solishtirilib, ularning ijrochilik imkoniyatlarini rivojlantirishdagi metodik ahamiyati aniqlandi. Tizimli yondashuv esa vokal ta'limini o'zaro bog'liq pedagogik va ijodiy elementlardan iborat yaxlit jarayon sifatida o'rganish imkonini berdi.

Bundan tashqari, ilmiy-pedagogik kuzatuv va tavsifiy metodlar yordamida vokal mashg'ulotlarining amaliy jarayoni tahlil qilindi. Kuzatuvlar davomida talabalarning vokal texnikasi, ovoz diapazoni, intonatsion aniqligi, badiiy ifodadorligi va sahnaviy madaniyatidagi o'zgarishlar o'rganildi. Qo'llanilgan metodlar tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligini ta'minlab, vokal ta'limining samaradorligi bo'yicha muhim ilmiy xulosalar chiqarish imkonini yaratdi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

1.Tadqiqot natijalari

Tadqiqot jarayonida oliy ta'lim muassasalarida turli vokal yo'nalishlarini o'qitishning talabalarning vokal-ijrochilik kompetensiyasini rivojlantirishdagi metodik imkoniyatlari hamda amaliy natijalari o'rganildi. Olingan ma'lumotlar quyidagi xulosalarni shakllantirish imkonini berdi.

1.Vokal janrlarini o'rgatishning izchil tashkil etilishi

–Vokal tayyorgarligining dastlabki bosqichida asosiy e'tibor nafasni to'g'ri boshqarish, tovush hosil qilish va intonatsion barqarorlikni shakllantirishga qaratildi.

–Estrada vokalini o'rgatish talabalarning sahnada o'zini erkin tutishi, ovozning tabiiy jarangdorligini saqlashi va ijro erkinligini rivojlantirishga xizmat qildi.

–Opera vokali bilan ishlash jarayonida talabalar akademik vokal texnikasini egallash, ovoz diapazonini kengaytirish va rezonans imkoniyatlaridan samarali foydalanish ko'nikmalarini shakllantirdi.

–Maqom va folklor vokalini o'zlashtirish orqali talabalar milliy ijrochilik an'analarini egalladi hamda badiiy tafakkurini boyitdi.

2.Vokal janrlarining ijrochilik kompetensiyasiga ta'siri

–Estrada yo'nalishi talabalarning ijodiy faolligini va individual ijro uslubini rivojlantirdi.

–Opera vokali professional vokal tayyorgarligining muhim komponentlarini mustahkamladi.

–Maqom vokali musiqiy eshituv va intonatsion aniqlikni rivojlantirishga yordam berdi.

–Folklor vokali esa badiiy ifoda va sahnaviy madaniyatni shakllantirishda samarali vosita bo'ldi.

3.Talabalarning vokal rivojlanish ko'rsatkichlari

–Talabalarning vokal texnikasi sezilarli darajada takomillashdi.

–Ovoz diapazoni kengaydi va ijro aniqligi yaxshilandi.

–Sahnaviy madaniyat va artistizm darajasi oshdi.

–Mustaqil ijrochilik va ijodiy faoliyat ko'nikmalari shakllandi.

2.Muammolar tahlili

O'tkazilgan tahlillar asosida quyidagi kamchiliklar aniqlandi:

–vokal janrlarini o'qitishda yagona integratsiyalashgan metodik tizim yetarli darajada shakllanmagan;

–talabalarning individual vokal imkoniyatlari har doim ham to'liq hisobga olinmaydi;

– milliy vokal an'analarini zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmayapti.

Umuman olganda, turli vokal janrlarini ilmiy asoslangan holda o'qitish talabalarning vokal-ijrochilik kompetensiyasini rivojlantirishda muhim metodik vosita ekanligi aniqlandi. Mazkur jarayon vokal texnikasini takomillashtirish, badiiy tafakkurni rivojlantirish, sahnaviy madaniyatni shakllantirish hamda bo'lajak mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

XULOSA. Ushbu tadqiqot oliy ta'lim muassasalarida turli vokal yo'nalishlarini o'qitishning talabalarning vokal-ijrochilik kompetensiyasini rivojlantirishga ko'rsatadigan pedagogik ahamiyatini aniqlashga yo'naltirildi. Olingan natijalar shuni tasdiqladiki, estrada, opera, maqom va folklor vokalini ilmiy asoslangan va izchil tarzda o'rgatish talabalarning vokal texnikasi, sahnaviy madaniyati hamda badiiy ifodadorligini

rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Vokal janrlarining o'ziga xos xususiyatlarini egallash talabalarga o'z ovoz imkoniyatlarini chuqurroq anglash, texnik mahoratini oshirish va individual ijro uslubini shakllantirish imkonini yaratadi.

Tadqiqot natijalari shuni ham ko'rsatdiki, turli vokal yo'nalishlarini o'zlashtirish talabalarning musiqiy tafakkurini boyitadi, estetik didini shakllantiradi va ijodiy faolligini kuchaytiradi. Xususan, estrada vokali erkin ijro ko'nikmalarini rivojlantirsa, opera vokali professional vokal tayyorgarligini mustahkamlaydi. Maqom va folklor vokali esa milliy ijrochilik an'analarini o'zlashtirish, badiiy ifodani boyitish va milliy ijro uslubini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu jarayon natijasida talabalarning kasbiy tayyorgarligi va ijrochilik salohiyati sezilarli darajada oshadi.

Umuman olganda, oliy ta'lim tizimida turli vokal janrlarini o'qitish talabalarning vokal-ijrochilik kompetensiyasini rivojlantirishning muhim metodik omili hisoblanadi. Mazkur yondashuv talabalarning kasbiy mahoratini oshirish, ularning ijodiy imkoniyatlarini kengaytirish hamda milliy va jahon vokal san'ati an'analarini uyg'unlashtirish orqali musiqa ta'limining samaradorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Sharipova G. Musiqa o'qitish metodikasi. – Toshkent: NIF MSH, 2020. – 56-bet. (Sharipova G. Methods of Teaching Music. – Tashkent: NIF MSH, 2020. – p. 56).

2.Sharipova G. Musiqa o'qitish metodikasi praktikumi. – Toshkent: Turon-Iqbol, 2020. – 78-bet.(Sharipova G. Workshop on Music Teaching Methods. – Tashkent: Turon-Iqbol, 2020. – p. 78).

3.Eshmamat og'li N. A. METHODOLOGICAL, TECHNOLOGICAL AND THEORETICAL FOUNDATIONS OF VOCAL EDUCATION INTEGRATED WITH GENERAL PROFESSIONAL MUSICAL SUBJECTS //JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS. – 2025. – T. 90. – №. 1. – C. 86-89.

4.Rajabov I. Vokal pedagogikasi asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 94-bet. (Rajabov I. Fundamentals of Vocal Pedagogy. – Tashkent: O'qituvchi, 2019. – p. 94).

5.Abdullayev R. Xonandalik san'ati va ijrochilik mahorati. – Toshkent: Fan, 2018. – 112-bet.(Abdullayev R. The Art of Singing and Performance Skills. – Tashkent: Fan, 2018. – p. 112).

6.Tursunov R. O'zbekiston musiqa madaniyati tarixi. – Buxoro: Ma'naviyat, 2017. – 145-bet.(Tursunov R. History of Musical Culture of Uzbekistan. – Bukhara: Ma'naviyat, 2017. – p. 145).

7.O'G'Li T. R. Z. et al. O 'QUVCHILARDA VOKAL ASARLARINING RIVOJLANISHI: OVOZ KUCHINI QO 'ZG 'ATISH //Oriental Art and Culture. – 2023. – T. 4. – №. 5. – C. 224-230.

8.Ismoilov S. Musiqa pedagogikasi va zamonaviy metodlar. – Toshkent: Fan, 2021. – 83-bet.(Ismoilov S. Music Pedagogy and Modern Methods. – Tashkent: Fan, 2021. – p. 83).

9.Karimov A. Musiqiy ijrochilik asoslari. – Samarqand: Zarafshon, 2018. – 97-bet.(Karimov A. Fundamentals of Musical Performance. – Samarkand: Zarafshon, 2018. – p. 97).

10.Akbarov I. Musiqa lug'ati. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2013. – 156-bet.(Akbarov I. Music Dictionary. – Tashkent: Gafur Gulom Publishing House, 2013. – p. 156).

11. Yo'ldashev B. Musiqa ta'limida innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Istiqlol, 2020. – 104-bet.(Yuldashev B. Innovative Pedagogical Technologies in Music Education. – Tashkent: Istiqlol, 2020. – p. 104).